

Створення інституціонального каркасу повоєнної відбудови країни (фінансова компонента).

Владислав Зимовець,
завідувач відділу фінансів реального сектора
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

На даний час неможливо точно оцінити величину збитків внаслідок російської агресії. Втім, навіть наявна інформація про масштаби руйнувань вказує на недостатність внутрішніх джерел для відшкодування збитків. У повоєнний період Україна не матиме достатніх внутрішніх ресурсів для фінансування відбудови економіки. Як показує аналіз практики повоєнного відновлення зарубіжних країн, у перші роки основним джерелом фінансування більшості з них була іноземна фінансова допомога.

Започаткованим ініціативам з відбудови України бракує чіткого концептуального бачення механізмів і джерел її фінансування. Потреби у фінансуванні постійно зростають і вже натеper не можуть бути перекриті через стандартні механізми міжнародної фінансової допомоги. Вирішення проблеми вимагає, щоб хтось із потенційних спонсорів післявоєнної відбудови України взяв на себе ініціативу з формування інституціонального механізму залучення коштів. Потрібна тривала, системна і послідовна робота щодо створення інституціонального каркасу повоєнної відбудови країни і його фінансової компоненти, яка має чітко регламентувати процедури і відносини з питань залучення та розміщення коштів. Для виконання цього завдання потрібно знайти взаємоузгоджені між Україною і потенційними донорами рішення щодо таких ключових питань.

Чіткий методологічний підхід до визначення обсягів фінансування для повоєнної відбудови України

Дотепер Україна чітко не визначилась із фактичними обсягами нанесених економіці збитків. Бракує чіткої стратегії держави щодо їх ідентифікації і методологічного підходу до обчислення. Натомість мають місце численні оцінки галузевих відомств сум спричинених військовими діями та окупацією збитків, зокрема у сфері інфраструктури оприлюднено суму у \$ 110 млрд, які не мають під собою чіткої концептуальної основи. Тому першочерговим завданням є визначення уніфікованої методології фіксації, обчислення розміру та верифікації збитків бізнесу в усіх видах економічної діяльності. Це дасть змогу представити системний підхід до верифікації та обчислення збитків, що є необхідним елементом формування довіри з боку потенційних донорів.

Розмежування коштів на відбудову на компенсаційну та інноваційну компоненти

Важливим є чітке визначення того, що саме буде фінансуватися, адже зміст терміну «відбудова країни» не є однозначним. У вузькому розумінні – це компенсаційне відновлення (відшкодування коштів власникам знищеного/пошкодженого унаслідок окупації та бойових дій майна), у широкому – це інноваційне відновлення (побудова нової економіки на сучасних технологічних засадах). Потреби у фінансуванні відновлення першого типу є значно меншими порівняно із потребами для фінансування інноваційного відновлення. Компенсаційне відновлення повинно бути інституціонально відокремлене від інноваційного, зважаючи на принципово інші джерела залучення і форми (інструменти) розміщення коштів. Визначивши компенсаційне відновлення пріоритетним на першому етапі, Україна не відлякуватиме потенційних донорів астрономічними сумами (як це мало місце на конференції у Лугано).

Врахування обмежених можливостей донорів з фінансування повоєнної відбудови України

На даний час не бракує політичних ініціатив щодо готовності фінансування повоєнної відбудови України (травнева ініціатива Єврокомісії щодо створення

спеціального фінансового механізму RebuildUkraine, призначеного для фінансування зусиль з відновлення та адаптації економіки України до ЄС; ініціатива Німецького Фонду Маршалла, відповідно до якої очолити зусилля з відновлення України через платформу RecoverUkraine повинні країни G7; ініціативи урядів окремих країн щодо участі у відновлення конкретних сфер економіки України). Втім, потенційні донори (країни ЄС та G7) мають обмежені можливості щодо фінансування відбудови економіки України, у бюджетах на 2023 р. передбачаються кошти на військову допомогу, підтримку макрофінансової стабільності і фінансування гуманітарних програм. Водночас, існує невизначеність щодо необхідних для фінансування відбудови України коштів. Критично важливо враховувати те, що донори мають обмежені можливості щодо фінансування повоєнного відновлення України, що зобов'язує надавати чіткі і обґрунтовані потреби у першочерговому фінансуванні компенсаційного відновлення. Також бракує зустрічної ініціативи з боку України, яка має запропонувати інституційний каркас фінансування повоєнного відновлення – організаційний механізм, норми і правила щодо залучення і розміщення коштів.

Нормативне закріплення принципів фінансування повоєнного відновлення

Форми і способи залучення коштів, які дотепер застосовуються для залучення коштів, зокрема фонд United24, рахунки цільових фондів, відкриті КМУ, є неприйнятними, оскільки не передбачають повноцінного зворотного зв'язку із донорами і обмежуються оприлюдненням несистемної дозованої інформації про використання коштів. Фінансування повоєнного відновлення України повинно здійснюватися на принципах прозорості, підконтрольності та повного розкриття інформації про використання коштів. Найкращим аналогом (ринковим) виконання цієї функції є компанія з управління активами, яка управляє цільовими інвестиційними фондами. Необхідно передбачати безперешкодний і постійний (у режимі реального часу) доступ донорів, кредиторів та інших стейкхолдерів до фінансової інформації про використання коштів на відбудову України із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Це є принциповим питанням і має бути враховано при розробці і створенні анонсованого КМУ Фонду відновлення.